

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(Hizb-ut Tahrir Emiri Celil Âlim Ata İbn Halil Ebu Raşta Tarafından Facebook Sayfası Takipçilerinin “Fıkhi” Sorularına Verilen Cevaplar Silsilesi)

Soru-Cevap

Arazinin Rakabesinin (Ayninin-Bizzat Kendisinin) Ferdin Olmasıyla Arazinin Rakabesinin Devletin Olması Arasında Ne Fark Vardır?

Suad Abed'e

Soru:

Esselamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berakatu

Affedersiniz... Celil Alim Takiyyuddîn Nebhâni Rahımehullah'a ait olan İslam'da İktisadi Nizam'da haracî ve öşrî araziden bahsetmektedir...

Sorum şudur: Arazinin rakabesinin ve menfaatinin ferde ait olmasıyla arazinin rakabesinin ve menfaatinin devlete ait olması arasında ne fark vardır?

Açıklama için teşekkür ederim

Cevap:

Ve Aleykumselam ve Rahmetullahi ve Berekâtuh.

Şerî hükümlere göre arazi iki türdür: Öşrî ve haracî arazi olup her iki türde sahibinin gerçek mülkü olmasından dolayı bunları satma, satın alma, hibe etme ve miras bırakma gibi mübadele hakkına sahiptir. Dolayısıyla tüm mülkiyet hükümleri bunlara da intibak eder. Aralarında sadece iki husus dışında hiçbir fark yoktur. Birincisi sahip olunan şeyin aynı açısından, ikincisi de arazi için gerekli olan husus açısındandır:

1- Sahip olunan şeyin aynı açısından; öşrî araziye sahip olan biri, hem rekabesine (aynine) hem de menfaatine sahip olur. Haracî araziye sahip olan biri ise rakabesine değil sadece menfaatine sahip olur. Bundan da aynı mülkiyetin sıhhatinin şartları hakkındaki şerî hükmün, haracî araziye sahip olan biri için geçerli olmadığı, bilakis sadece öşrî araziye sahip olan kişi için geçerli olduğunun sonucuna varılır. Örneğin vakfın sıhhati için, vakfedilenin ayninin mülk olması şarttır. Dolayısıyla öşrî arazinin sahibi, sahip olduğu araziye vakfetmek istediğinde dilediği herhangi bir zamanda bunu yapabilir. Çünkü o, onun aynine, yani rakabesine sahiptir. Fakat haracî arazinin sahibi, sahip olduğu araziye vakfetmek istediğinde bunu yapamaz. Çünkü vakfetmede vakfeden kimsenin vakfettiği malın aynine sahip olması şarttır. Haracî arazinin sahibi ise arazinin aynine, yani rakabesine sahip olmayıp sadece onun menfaatine sahiptir. Çünkü haracî arazisinin rakabesi Beyt-ul Mâl'e aittir.

2- Arazi için gerekli olan husus açısından olana gelince; Öşrî araziye, öşür gerekir, haracî araziye ise harac gerekir. Öşür ve harac arasındaki fark ise aşağıdaki şekildedir:

Öşür, arazinin ürününden alınır. Dolayısıyla eğer arazi doğal olarak yağmur suyu ile sulanıyorsa devlet araziyi eken kişiden fiili olarak çıkan ürünün onda birini alır. Eğer arazi suni olarak sulama suyu ile sulanıyorsa fiili olarak çıkan ürünün yirmide birini alır. Müslim, Cabir'in şöyle dediğini tahric etmiştir: **Aleyhissalatu ve's Selam şöyle buyurmuştur: فِيْمَا سَقِيَ وَالْعَيْمُ الْعَشُوْرُ، وَفِيْمَا سَقِيَ بِالسَّائِنَةِ يَصْنَفُ الْعَشْرَ "Bulutun (yağmurun) ve nehirlerin suladığı arazilerde 1/10 (onda bir) miktar vardır. Sulama suyu ile sulanan arazinin (mahsulünde) 1/20 (yirmide bir) vardır."** Bu öşür, zekât olarak kabul edilir ve Betu'l Mâl'e konulur. Dolayısıyla sadece ayette zikredilen sekiz sınıfa harcanır: **أَنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ "Sadakalar (zekât), Allah'tan bir farz olarak ancak fakirlere, yoksullara, zekât toplayan memurlara, kalpleri İslam'a ısındırılacak olanlara, kölelere, borçlulara, Allah yolundakilere harcamaya, yolda kalmışlara mahsustur."** [Tevbe 60] Sadece dört sınıftan zekât alınır. Zira Hakim, Beyhaki ve Taberâni Ebu Musa ve Muaz'ın hadisinden şunu tahric etmişlerdir: **حين بعثهما النبي صلى الله عليه وسلم إلى اليمن، يعلمان الناس أمر دينهم، فقال: لا تأخذا الصدقة إلا من هذه الأربعة: الشعير، والحنطة، والزبيب، والتمر "Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem, Ebu Musa ve Muaz'ı insanlara dinlerinin emirlerini öğretmeleri için Yemen'e gönderirken onlara şöyle dedi: "Sadece şu dört husustan zekât alın: Arpa, buğday, kuru üzüm ve hurma."**

- Arazinin haracına gelince; Bu haraç ise devletin, arazi sahibinden fiili mahsule göre değil de genellikle arazinin tahmini mahsulüne göre takdir ve tahdit ettiği belirli bir miktarı almasıdır. Ne arazi sahibine ne de Beyt-ul Mâl'e haksızlık yapılmaması için arazinin mahsulü, tahmini miktara göre takdir edilir... **بَعَثَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ عُنْمَانَ بْنَ حَنْبَلٍ عَلَى السَّوَادِ وَأَمَرَهُ أَنْ يَمْسَحَهُ، فَوَضَعَ عَلَى جَرِيْبِ عَامِرٍ، أَوْ عَامِرٍ، مِمَّا يُعْمَلُ مِثْلَهُ، دِرْهَمًا وَقَفِيرًا "Ömer İbn Hattab Radıyallahu Anhu Teala, Osman İbn-u Huneyf'i Sevad arazisi üzerine gönderdi ve ölçmesini emretti. İşlensin ya da işlenmesin her bir cerîbe bir dirhem ve bir kafız harac vergisi koydu."** [Ebu Yusuf, el-Harac isimli kitabında Amr İbn-u Meymun ve Harise İbn-u Medrab'tan tahric etti.] Harac, Beytu'l Mâl'de zekât bölümünün dışında bir yere konulur ve diğer malların harcandığı gibi devletin uygun gördüğü yerlerin hepsine harcanır.

Umarım bu kadar yeterli olmuştur.

Kardeşiniz

Ata İbn Halil Ebu Raşta

H. 08 Cumade'l Âhir 1440

M. 13/02/2019

Cevaba, Emir'in (Allah onu korusun) aşağıdaki web sitesinden bağlanabilirsiniz:

<http://archive.hizb-ut-tahrir.info/arabic/index.php/HTAmeer/QAsingle/3934/>